

Mogućnosti unapređenja salmonikulture u NR Srbiji

Da bi se što pravilnije shvatile i prikazale mogućnosti unapređenja salmonikulture u NR Srbiji moramo se obavezno, sa par reči, osvrnuti na njeno sadašnje stanje.

Poznata je činjenica, da se sve doskora ovoj grani ribarstva u NR Srbiji poklanjala vrlo mala pažnja. NR Srbija se tretirala kao Republika sa razgranatom hidrografskom mrežom, ali prvenstveno od velikih vodotoka-ciprinidnog tipa.

Međutim, pored reka: Dunav, Sava, Tisa, Morava i dr. NR Srbija, a naročito uže područje Srbije i AKM Oblast, bogata je velikim brojem prekrasnih visinskih, tipičnih pastrmskih voda. Iako ovo prirodno bogatstvo nije u celini ispitano i registrovano (u toku je inventarizacija i izrada ribarskog katastra) ipak se, prema grubim procenama, može oceniti na oko 2—3.000 km² većih i izrazitih pastrmskih voda. Ovome treba dodati postojeće veće akumulacije (na pr. Vlasinsko Jezero sa preko 1.200 ha vodene površine), kao i one, koje su u gradnji ili će se graditi: Kokin Brod, Bajina Bašta, Sliv Toplice, Gruža, Žur, Vlasotinci II, Veliki Rzav, Pećska i Dečanska Bistrica i dr., čime će salmonikultura dobiti preko 3.000 ha novih vodenih površina. Izgradnjom niza tzv. mikroakumulacija takođe će se dobiti znatne površine salmonidnih voda.

Što se pak tiče stanja ribljeg fonda ovih voda mora se priznati, da je ono nezadovoljavajuće. Sem nekoliko, udaljenih od komunikacija, vode se dobrim delom devastirane. Ovakvo stanje je nalagalo obaveznu regeneraciju ribljeg fonda. U tom cilju su zadnjih godina vršena pojedinačna i masovna poribljavanja. Ikra i mlad su ranijih godina nabavljani u mrestilištima NR B i H, NR Slovenije, NR Hrvatske i dr. Tek sa izgradnjom prvog mrestilišta u Beloj Reci napuštena je ova neekonomična i štetna praksa importa ikre i mlada.

Očigledno je, da se na ovaj način (nabavljanje ikre ili mlada iz udaljenih mrestilišta i parcijalno poribljavanje) ne može vidno popraviti stanje riblje populacije velikog broja voda i na najbolji način iskoristiti ovo prirodno bogatstvo.

Zalaganjem svih republičkih i drugih organa, odgovornih za unapređenje ove grane ribarstva u NR Srbiji, prišlo se realizaciji jednog šireg plana unapređenja salmonikulture. Kao najvažnija postavljena su dva problema:

I. Izgradnja pastrmskih mrestilišta za maksimalno obogaćenje svih salmonidnih voda,

II. Izgradnja postrmskih ribnjaka za masovnu proizvodnju konzumne ribe.

Izgradnji pastrmskih mrestilišta prišlo se za pravo tek 1957. godine. Tada je izgrađeno mrestilište u Beloj Reci, prvo u NR Srbiji.

Karakteristično je, da na teritoriji uže Srbije i AKM Oblasti, u tom periodu nije postojao nijedan objekat za salmonidnu ribu, iako su potrebe očigledne. U tome je NR Srbija daleko zaostajala iza svih ostalih republika (na pr. objekte za salmonidnu ribu imaju: LR Slovenija — 19, NR Hrvatska — 13, NR B i H — 17, NR CG — 7 i t. d.)

Da bi se otklonilo ovo zaostajanje i unapredila salmonikultura što radikalnije, Sekretarijat za poljoprivredu IV NRS je izradio petogodišnji program izgradnje mrestilišta, koji je usvojen od Odbora za privredu IV NRS. Pri izradi programa vodilo se računa naročito o tome, da mrestilišta po broju, lokaciji i kapacitetima odgovaraju stvarnim potrebama, da se izbjegne predimenzioniranje i da se obezbedi rukovođenje objektima po ekonomskim principima.

Program predviđa izgradnju sledećih objekata:

Mesto objekta	NOS-Oblast	Kapacitet u kom. ikre	Poslužiće za poribljavanje sledećih voda	Napomena: sadašnje stanje izgrad.
Bela Reka	T. Užice	1.000.000	Vode Sandžaka, sliv Uvca, Lima, Rzava, Drine i dr.	završeno
Ivanjica	Čačak	1.000.000	Sliv Moravice, Ibra	u prob. pogonu
Vlasina	Vranje	1.000.000	Vlasinsko Jezero i okolne vode	završeno
Peć (Ist. Reka)	AKMO	1.000.000	Sliv B. Drima	u projekt. fazi
Brezovica	AKMO	250.000	Sliv Lepenca	završeno
Bor	Zaječar	250.000	Sliv Timoka, Mlave i Peka	završeno
Sisevac	Svetozarevo	500.000	Crnica, Resava i Grza	u izgradnji

Nadamo se, da će ovaj broj mrestilišta, uz primenu savremenih metoda gustog inkubiranja i korišćenja eventualnih terenskih inkubatora na pojeđinim udaljenim vodotocima, u osnovi zadovoljiti potrebe permanentnog poribljavanja salmonidnih voda u NR Srbiji i to autohtonim materijalom, čime će se na najbolji način maksimalno povećati riblji fond ovih voda.

Za izgradnju mrestilišta angažovana su novčana sredstva Republičkog fonda za unapređenje ribarstva, dotacije Oblasti i komuna i dr. Naročito je za pohvalu agilnost Lovnog gazdinstva — Beograd, koje je svojim sredstvima izgradilo mrestilište u Beloj Reci i Vlasini, a u gradnji je u Sisevcu.

Ribnjaka za gajenje kaliforniske pastrmke do sada nije bilo u NR Srbiji. Međutim, povoljni hidro-

grafski i drugi uslovi u užem području Srbije i AKM Oblasti, velika potražnja pastrmke kao najkvalitetnije ribe, izrazita rentabilnost gajenja, dovoljne količine veštačke hrane za ishranu ove vrste ribe (klanični otpaci i dr.) itd., ukazuju nam, da je potrebno što pre pristupiti izgradnji pastrmskih ribnjaka.

Ribarska kuća, mrestilište »Vlasina«
Foto: Z. Stefanović

U inostranstvu se sve više favorizuje ova kultura (na pr. Danska, SAD, Bugarska i dr.), gde se postižu prinosi od 3—5 vagona konzumne ribe po 1 ha. Ispitivanja u Stanici za ribarstvo u Titogradu, kao i naša iskustva u Beloj Reci, dokazala su, da se ovakvi prinosi mogu postići i u našim uslovima.

Imajući sve to u vidu, a po utvrđenom programu, u prvoj fazi (u periodu od 5 godina) izgradilo bi se u NRS pastrmskih ribnjaka u ukupnoj površini od 10 ha i to u sledećim mestima:

Uže područje Srbije		površina
1.	Sisevac	1 ha
2.	Resava	1 ha
3.	Šetonjsko Vrelo	1 ha
4.	Izvor reke Grze	1 ha
5.	Titovo Užice	1 ha
6.	Niš — Leskovac	1 ha
7.	Sisevac (proširenje)	1 ha
8.	Ibar — Studenica	1 ha
9.	Bela Reka — Ivanjica	1 ha
AKM Oblast		
1.	Peć (Istočka Reka)	1 ha
Ukupno:		10 ha

Prikazane lokacije pojedinih objekata mogu pretrpeti izvesne korekture, koje bi nastupile nakon detaljnih istraživanja u toku projektnih radova.

Od predviđenih objekata u izgradnji je Sisevac. U ovoj godini se očekuje probna proizvodnja, a gradi ga Lovno gozdistvo — Beograd, koje ima u planu izgradnju novih pastrmskih ribnjaka.

Problem ishrane ribe u ribnjacima rešen je na taj način, što će se hrana animalnog porekla (prevenstveno klanični otpaci, konfiskati i dr.) obezbediti iz većih industriskih klanica (ima ih u NRS preko 20) i manjih komunalnih, kojih ima u skoro svim većim mestima u Republici. Od ukupnih jednogodišnjih količina klaničnih otpadaka u NRS ribarstvo bi za potrebe pastrmskih ribnjaka konzumiralo svega 4%. Primenom savremenih metoda u korišćenju ostalih hraniva za ishranu pastrmke (hrana biljnog porekla, alge iz mora i dr.) olakšaće se masovna ishrana ribe u pastrmskim ribnjacima.

Prilikom lociranja ribnjaka vodilo se računa, pored ostalog, i o blizini klanica, kako bi se riblja hrana osigurala iz najbližih lokalnih izvora.

Izgradnjom planiranih pastrmskih ribnjaka moglo bi se orijentaciono postići po 1 ha ribnjačke površine:

Invest. ulaganja	Godišnji prinosi kg	Nasadni materijal vrednost u Din	Moguća čista dobit po 1 ha
20,000.000	20.000	10,000.000	140.000
			3,000.000

Planiranom godišnjom proizvodnjom od 20.000 kilograma po 1 ha (a moguća je i veća, pošto se u inostranstvu već sada postižu veći prinosi) u vrednosti od 10,000.000 dineara, ova vrsta proizvodnje, kao ekstra rentabilna, svakako spada u red najrentabilnijih u poljoprivredi.

Ubeđeni smo, da će realizacijom ova dva programa, pored drugih neophodnih mera, salmonikultura u NRS dostići onaj nivo, koji joj pripada po hidrografskom bogatstvu i da će na taj način doprineti opštem razvoju ribarstva FNRJ.

